

Életzsoltár női hangra

*Emlékezés Szita Istvánné Bérczi Margitra (1926–2024)**

■ VARGA GYÖNGYI

Margó néni – így hívtam őt mindig, amióta csak ismertem. Milyen különös: a margó szó szegélyt, határt, valaminek a szélét jelenti. A könyvkötészet meghatározása szerint a margó a könyv oldalain a nyomtatott szövegeket és képeket körülvevő üres rész. A könyv tetején található a felső margó, alján az alsó margó, a gerinchez eső a belső margó, a könyv nyílásához eső a külső margó.

Amikor tőle búcsút veszünk, és halálával köszönjük meg mindazt, amivel Isten általa jött közel hozzánk, erről a négy margóról szeretnék szólni.

A külső Margóval kezdem. Ez az élete, a kilencvennyolc esztendő, amely az életrajzi adatokból, eseményekből élénk tárul. Ahogyan a hozzá közel állók élettörténetébe, a tér-idő koordináták hálójába beleszövődik. Csupán néhány évszám és helyszín: tíz éve ő maga állította össze a Magyarországi Teológusnők Ökumenikus Egyesületének honlapjára.

„1926-ban születtem Salgótarjánban. 1942-ben kezdtem el a gimnáziumot mint női szabó tanuló – magántanuló. 1948-ban érettségiztem. 1953-ban kaptam lelkészdiplomát az Evangélikus Teológiai Akadémián. A női hallgatókat nem helyezték el, ezért bérelszámolóként dolgoztam. 1954-ben férjhez mentem Szita István lelkészhez. 1957-ben vallásnőnek jelöltek, majd segédlelkésznek neveztek ki. 1973-ig Budapesten voltam beosztva. Három gyermekünk született.

1968-ban a női lelkészi szolgálat emancipációjáért felszólaló férjemet elbocsátották lelkészi állásából, majd a felszentelés felemás helyzete miatt később én is »hajótörött« lettem. Az egyházi megbélyegezettség stigmájával neveltük gyermekeinket, olykor állás nélkül. 1982-ben mentem nyugdíjba. 1992-ben az egyház rehabilitált.

A megcsendesedett élet indított arra, hogy megvalósítsam gyermekkori álmaimat, s írni kezdek. 1998-ban jelent meg első regényem: *Angéla zsoldára*, mely önéletrajzi ihletettséggű, tükrözi a kor ellentmondásait, a női sors küzdelmeit az egyházban és a világban. 2008-ban jelent meg második regényem: *Búval teljes esztendeim*, mely Petrőczy Kata Szidónia életregénye. Jelenleg kiadót keresek *Báthory Erzsébet balladája* című könyvemnek, mivel a sokat szenvedett nagyszony ártatlanságát még mindig kétségbe vonják egyes kiadók.” Időközben, 2015-ben – ezt már én teszem hozzá – ez a könyv is megjelenhetett. A bemutatkozása végére Margó néni még ezt a pár sort írta tíz esztendővel ezelőtt: „Nyolcvannyolc éves vagyok, de a lázadó szellem, az igazságkeresés még most is életem irányelve. De boldoggá tesz a tudat, hogy céljaim, álmaim megvalósítottam, s fontos volt számomra a testvéri, közösségi magatartás, amely nélkül szegényebb lett volna az életem.”

A belső Margó a második. Számomra különleges ajándék volt Margó néni mosolya. Belülről fakadt, lényé legmélyéről. A tekintetében ott láttam valami játékos derűt. Évekig minden hónapban találkoztunk a teológusnők körében. Amikor a teológuséveiről és a lelkészi szolgálatáról mesélt, száj-

* Megjelent az *Evangélikus Portálon*: <https://www.evangelikus.hu/hireink/publicisztika/eleztzsoltar-noi-hangra-emlekezés-szita-istvanne-berczi-margitra-1926-2024>.

tátva hallgattuk. Az élet szinuszgörbéje rajzolódott ki előttünk: vívódások és békére találás, igazság és hűség, Isten-távol és remény, erő és erőtlenség...

Három könyvet hagyott ránk örökül: egy triptichont. Angéla mellett Petrőczy Kata és Báthory Erzsébet áll. Sorsközösségükben egymásba karolnak. Margó néni maga volt e három regényhősnő. Rokon lelkekre lelt Katában és Erzsébetben, történetükben saját belső küzdelmeit fedezte föl és írta meg. Egyszer azt mondta: a legfontosabb bennük, hogy őszintén éltek...

Számomra Margó néni mosolya az élet méltóságának erejéről üzent. A segítő hivatás és a művészet ért össze ebben. Megkérdeztem a lányát, Juditot: „Mi édesanyád hagyatéka a számodra?” Két szóban válaszolt: „Könyvek és közösség.”

Az alsó Margóról is szeretnék pár szót szólni. A könyvoldalon általában ez a legszelebb üres felület. Margó néni életének súlya a peremlét fájdalomából fakadt. A félreállítást férjével és gyermekeikkel együtt élték meg. Ám a szegénységgel, kiszolgáltatottsággal már teológusként találkozott: „Karácsonyra nem mentem haza. Ott maradtam a rideg Kővárosban. [...] Miközben vacsoráztam, néztem megbűvölve az Ady-kötetet, az ajándékomat, melyet a kerületi püspök úr karácsonyi segélyéből vettem. Igaz, ő azt írta a szelvény hátára, hogy költsen el kosztra a pénzt, de én a szívem akartam megvigasztalni ezzel a régen vágyott könyvvel. [...] Ez volt az egyetlen karácsony, melyet egyedül töltöttem, s mégis, valamennyi karácsony között a legmeghittebb. Ady azonban mindent kipótolt nekem. Még Jézus Urunk születésének békéjét is tudatomba csempészte... Soraival lázadtam és soraival sírtam: „Követelem a bódító álmot, / Karácsonyt, Krisztus-javat, / Amivel csak hitegettek, / Amit csak hinni szabad, / Csúfság helyett a Magasságot. / Lábainknak eligazítását / Kérem én szerelmesen...” (Angéla zsoldára, 89–90. o.)

Karácsony előtt, december 19-én reggel ment el csöndesen. Judit előző nap meglátogatta a budapesti Modori úti szeretetotthonban. Búcsúzáskor még mondani akart valamit, de már nem lehetett érteni... A titkot magával vitte.

És végül a felső Margó. Az Angéla nevet tudatosan választotta magának, amikor vallomáskönyvében számot vetett életével, hite küzdelmeivel és bizonyosságaival. Az angyal szó görögül angelosz, hímnemű alakjában követet, küldöttet jelent. Ennek női párja az Angéla.

A napokban újraolvastam a könyvét. Pár napig benne voltam a történetében. Egy különös panasz-zsoltár hálaadással összeszótt mondatai. Néhány gondolata most még nagyobb erővel hatott rám, mint tizenöt éve, amikor először olvastam...

Könyve közepe táján erre a néhány mondatra találtam: „Megértettem végre, hogy Isten és a világ között nincs semmi közbevetés, világunk az ő szeretett világa, hiszen Fiát adta érte. [...] a világot nem kell megtagadni, nem kell belőle kifutni, éppen úgy lehet szeretni, mint Isten is szereti, s a legnagyobb öröm számára a világ boldogulása, s hogy a világban minden igaz öröm egy parányi por-szem a végső teljességhez.” (102. o.)

Az utolsó oldalon így búcsúzik olvasójától: „A Népstadionban, a világgyűlés megnyitó istentiszteletén elérzékenyültem... úgy éreztem, az évszázados hit követeként ülök ott... hogy nem hiába harangozott nagyapám évtizedeken át szülővárosom templomában. [...] Csak a kiváltságos órákban suhan át rajtunk az a boldog felismerés, hogy mi is részesei vagyunk a nagy egésznek, s nélkülünk szegegyebb lenne a világ.” (209. o.)

Kedves Margó néni, köszönöm, köszönjük!